

MAGYAR NÖVÉNYTANI LAPOK

SZERKESZTI ÉS KIADJA

KANITZ ÁGOST.

III. ÉVF. 29. SZ.

1879. MÁJUS.

TARTALOM: A Görgényi hegységekben, a Maros mentén és Borszék vidékén 1878. nyarán gyűjtött növények jegyzéke WALZ L. — Könyvismertetések: Mittheilungen aus der zoologischen Station zu Neapel. CHE. LUESSEN Grundzüge der Botanik. 2. Aufl. E. HALLIER Katechismus der Allgemeinen Botanik. DE SAPOETA Le monde des plantes. V. CESATI, G. PASSERINI, G. GIBELLI Compendio della Flora italiana fasc. 23. P. SOBAUER Die Obstbaumkrankheiten. B. VERLOT Le Guide du Botaniste herborisant. — Tudós társaságok. — Halálozások. — Kitüntetések. — Személyi hírek. — Kinevezések. — Szerkesztői posta.

A GÖRGÉNYI HEGYSÉGBEN, A MAROS MENTÉN ÉS BORSZÉK VIDÉKÉN 1878. NYARÁN GYŰJTÖTT NÖVÉNYEK JEGYZÉKE.

Közi:

WALZ LAJOS,

m. k. egyetemi főkertész.

A növények felsorolásánál Fuss Flora Transsilvaniae excursoria-ját követtem, a f. számok tehát ezen mű számaival egyeznek meg. Azon leheltyeket, melyek már Fussnál is megvannak említve, egy ! jellel láttam el. Dr. SIMKOVICS LAJOS nagyváradi m. k. főreáliskolai tanár urnak, ki a m. é. június és júliushóban tett kirándulásom után egy ideig itt Kolozsvárt tartozkodott, meleg köszönetet mondok, azon barátságáért, mellyel a kritikai fajok meghatározásánál támogatni sziveskedett.

6. *Thalictrum aquilegifolium* L. Görgényvid.: Kereszt-hegy, Különckő. Borszék: Kossuthkut. 24. *T. nigricans* Jacq. A Maros mellett Ilvánál.

37. *Hepatica triloba* CHAIX Görgény: Rákoczyvár. 38. *H. transsilvanica* Fuss Borszéken: a Közrészshavason fenyvesekben árnyékos helyeken, a Kossuthkuttánál.

106. *Ranunculus repens* L. Borszék! mellett nedves réteken.

139. *Trollius europaeus* L. U. o.
 163. *Aconitum moldavicum* HACO. Görgényvid.: a Felső Fancsalon, az Üvegcsür mellett. Borszék!: a kis Bükkhavason.
 187. *Actaea spicata* L. Görgény: a Rákóczyvárnál árnyékos helyeken.
 212. *Corydalis ochroleuca* KOCH Borszék: a Jégbarlang mellett mészkő törmelék között.
 226. *Nasturtium silvestre* RBR. Görgényvid.: Kereszthegy a forrás mellett.
 248. *Arabis arenosa* Scop. Görgényvid.: a Prislop patak mellékén. 251. *A. Halleri* L. Borszék!: a Medvebarlangnál mészkő sziklákön.
 270. *Dentaria glandulosa* WK. Görgényvid.: a Fancsal tetején vágásokban.
 338. *Lunaria rediviva* L. Görgényvid.: a Felső-Fancsalon vágásokban.
 421. *Viola biflora* L. Borszék: a Medvebarlang sziklái, árnyékos helyeken. 424. *V. Jooi* JANKA Borszék. 438. *V. stagnina* KR. Görgényvid.: a Magurán. 445. *V. tricolor* L. U. o. ugarokon. 445/1. *V. saxatilis* SCHMIDT Görgényvid.: Kereszthegy.
 460. *Polygala comosa* SCHK. Borszék mellett réteken.
 471. *Gypsophila muralis* L. Görgény, réteken.
 474. *Dianthus prolifer* L. Görgény: a Rákóczyvár déli oldalán. 477. *D. compactus* WK. Görgényvid.: a Magurán. 478. *D. Carthusianorum* L. Görgényvid.: az Üvegcsür mellett, sziklákön.
 540. *Silene transilvanica* SCHUR Görgényvid.: az Üvegcsür mellet, sziklákön. Borszék!: a Jégbarlang sziklái. 543. *S. Armeria* L. A Maros mellett Dédánál a sziklákön.
 553. *Lychnis Viscaria* L. Görgényvid.: a Bunyásán.
 557. *Melandrium rubrum* GARCKE U. o. és a Különckövön.
 590. *Moehringia muscosa* L. Borszék!: nedves helyeken.
 715. *Impatiens Nolitangere* L. Görgényvid.: Felső Fancsal, Kereszthegy, nedves helyeken.
 743. *Genista tinctoria* L. Görgényvid.: az Üvegcsürnél magasabban fekvő legelőkön.
 752. *Cytisus nigricans* L. A Maros mellett Ilvánál. 761. *C. hirsutus* L. Borszék: a Medvebarlang sziklái.
 770. *Anthyllis Vulneraria* L. Borszék: a Jégbarlang fölött.
 779. *Medicago minima* L. Görgényvid.: Rákóczyvár.
 791. *Trifolium alpestre* L. A Maros mellett: Vécs, legelőkön.

824. *Lotus corniculatus* L. Görgényvid.: Különckő, le-
gelőkön.
873. *Vicia silvatica* L. Borszék: Bükkhavason, erdőszé-
leken.
905. *Lathyrus pratensis* L. Borszék!: Bükkhavason erdő-
széleken.
913. *Orobus vernus* L. Borszék: a Bükkhavason.
935. *Spiraea ulmifolia* Scop. Görgényvid.: a Bunyásán,
a Különckővön; a Maros mellett. Ilvánál sziklákon. 940. *S.*
Aruncus L. Görgényvid.: az Üvegcsüri sziklák aljában. 942.
S. Ulmaria L. var. *denudata* (Presl sp.) Görgényvid.: az Üveg-
csüri réteken.
952. *Rubus Idaeus* L. Görgényvid.: a Bunyásán, a Fan-
csalon.
998. *Potentilla chrysocraspeda* LEBM. Görgényvid.: a Fan-
csal tetején.
1018. β *Rosa pyrenaica* GOUAN. Borszék: a Kossuthkut-
nál és a Bükkhavason.
1059. *Epilobium palustre* L. Görgényvid.: az Üvegcsüri-
nél.
1071. *Circaea alpina* L. Görgényvid.: az Üvegcsüri-
nél rothadó fatörzseken.
1090. *Lythrum Hyssopifolia* L. Görgényvid.: a Rákóczy-
vár alján.
1110. *Scleranthus annuus* L. var. Görgényvid.: a Ke-
reszthegyen.
1124. *Sedum hispanicum* L. Borszék: a Medvebarlang
szikláján. 1127. *S. annuum* L. U. o.
1150. *Ribes Grossularia* L. Borszék!, fenyvesekben.
1155. *Saxifraga aizoon* L. Görgényvid.: az Üvegcsüri
szikláján.
1243. *Bupleurum falcatum* L. Borszék, útszéleken.
1256. *Phellandrium aquaticum* L. Disznájó és Déda kö-
zött a Maros kiöntéseiben.
1265. *Seseli varium* TREV. Görgényvid.: a Rákóczyvár
déli oldalán.
1270. *Libanotis montana* ALL. A Maros mellett Ratos-
nyánál a sziklákon.
1338. *Anthriscus sivestris* HOFFM. Görgényvid.: az Üveg-
csüri réteken.
1356. *Hedera Helix* L. Görgényvid.: Rákóczyvár árnyé-
kos sziklás helyeken.
1361. *Adoxa Moschatellina* L. Borszék!: a Medvebarlang
szikláján, nedves helyeken.

1364. *Sambucus racemosa* L. Görgényvid.: a Felső-Fancsali völgyekben.

1370. *Lonicera nigra* L. Görgényvid.: Bunyásza. Borszék!: a Bükkhavasán.

1393. *Galium palustre* L. Borszék: a Kossuthkut körül.

1397. *G. verum* L. U. o.

1418. *Valeriana sambucifolia* Mik. Görgényvid.: a Bunyászában és a Különckövön. 1420. *V. tripteris* L. Görgényvid.: a Különckövön.

1441. *Knautia arvensis* Coult. Görgényvid.: az Üvegcsüri legelőkön. Déda: a Maros mellett.

1445. *Scabiosa ochroleuca* L. A Maros mellett: a Vécsi legelőkön.

1472. *Aster Tripolium* L. Görgény!: sós helyeken.

1480. *Erigeron acris* L. Görgényvid.: a Rákóczyvár déli oldalán.

1490. *Telekia speciosa* BAUME. Görgényvid.: az Üvegcsürnél, Fancsalon, Laposnyán; az Üvegcsür faluban, mint dísznövényt tenyésztik.

1499. *Inula hirta* L. Görgényvid.: az Üvegcsüri magasabbban fekvő legelőkön.

1567. *Anthemis tinctoria* L. A Maros mellékén Oláh-Toplicánál az ugarokon. 1576. *A. arvensis* L. U. o.

1583. *Chrysanthemum Leucanthemum* L. Görgényvid.: a Kereszthegyen nyílt helyeken. 1590. *C. corymbosum* L. Görgényvid.: az Üvegcsüri legelőkön.

1599. *Doronicum austriacum* J. eo. Görgényvid.: a Bunyászában és a Felső Fancsalon.

1605. *Arnica montana* L. Borszék: a Kossuthkutnál és a Bükkhavas alján nyílt helyeken.

1626. *Senecio nebrodensis* L. Görgényvid.: a Felső-Fancsalon erdőszéleken. 1639. *S. Fuchsii* Gm. Görgényvid.: a Magurán, az Üvegcsüri sziklákön, a Fancsalon és a Kereszthegyen!.

1760. *Leontodon hastilis* L. Görgényvid.: a Különckövön.

1819. *Mulgedium alpinum* Less. Görgényvid.: a Bunyászában, a Felső-Fancsalon, erdőszéleken. Borszék: a Kossuthkut körül.

1853. *Hieracium pratense* TAUSCH. Görgényvid.: a Kereszthegyen legelőkön. 1854. *H. aurantiacum* L. Görgényvid.: a Fancsal tetején, a Kereszthegyen. *H. aurantiaco* × *Auricula* Görgényvid.: a Kereszthegyen.

1939. *Campanula rapunculooides* L. Borszék: a Bükkhavasán. Maros mell. Iivánál. 1944. *C. abietina* Gais. et Schenk

Görgényvid.: Fancsal tetején, a Kereszthegyen erdőszéleken. 1946. *C. persicifolia* L. Görgényvid.: a Rákóczyvárnál, a Kereszthegyen. 1947. *C. carpathica* Jacq. Borszék!: a Medvebarlang és Jégbarlang szikláin. 1949. *C. Cervicaria* L. Görgényvid.: az Üvegcsürnél, a Kereszthegyen. Borszéken. 1950. *C. glomerata* L. Görgényvid.: a Kereszthegyen és Különckövön.

1970. *Vaccinium Myrtillus* L. Borszék: a Bükkhavason.

1987. *Pirola rotundifolia* L. Borszék!: a Kossuthkut körül. 1989. *P. minor* L. Görgényvid.: az Üvegcsür környékén árnyékos helyeken, a Magurán. 1990. *P. secunda* L. Görgényvid.: a Magurán. Borszék: a Bükkhavason. 1991. *P. uniflora* L. Görgényvid.: Fancsal tetején.

2001. *Cynanchum Vincetoxicum* R.Br. Görgényvid.: a Rákóczyvárnál.

2034. *Gentiana obtusifolia* W. Görgényvid.: a Fancsal tetején és a Kereszthegyen nyílt helyeken.

2042. *Erythraea Centaurium* Pers. Görgényvid.: a Bunyászai legelőkön.

2064. *Anchusa officinalis* L. Oláh-Toplicánál a Maros mellett.

2074. *Symphytum cordatum* Wk. Görgényvid.: a Fancsal tetején.

2098. *Myosotis palustris* With. Görgényvid.: a Felső-Fancsalon, nedves helyeken.

2118. *Atropa Belladonna* L. Görgényvid.: a Felső-Fancsalon vágásokban.

2119. *Scopolina atropoides* Schult. Görgényvid.: Rákóczyvár árnyékos sziklás helyeken.

2130. *Verbascum Lychnitis* L. Oláh-Toplica, legelőkön.

2134. b. *V. Hinkei* Friv. Borszék: a Bükkhavas alján. 2135. b. *V. Kanitzianum* Simk. et Walz Oláh-Toplica, legelőkön.

2143. *Scrofularia Scopolii* Hoppe Görgényvid.: a Kereszthegyen nyílt helyeken.

2149. *Digitalis ambigua* Murr. Görgényvid.: Üvegcsür, Fancsalteteje. Borszék!: Bükkhavas, erdőszéleken.

2166. *Linaria vulgaris* Mill. Oláh-Toplicán az ugarokon.

2177. *Veronica officinalis* L. Görgényvid.: Kereszthegy, Különckő, erdőszéleken. 2187. γ *V. hybrida* L. Görgényvid.: a Bunyászán. 2188. *V. orchidea* Crantz U. o.

2253. *Pedicularis campestris* Gris. et Schenk Görgényvid.: az Üvegcsüri magasabban fekvő réteken.

2265. *Rhinanthus minor* EHRH. Borszék: réteken a Kossuthkut körül. 2266. *R. major* EHRH. Görgényvid.: Kereszthegy, Különckő.

2270. *Euphrasia officinalis* L. e. *nemorosa* (PERS. sp.) Görgényvid.: Ú. o.

2311. *Calamintha Acinos* CLAIRV. Görgény: a Rákóczyvár déli oldalán.

2341. *Galeobdolon luteum* HUDS. Görgényvid.: a Fancsal-tetején sziklahasadékokban.

2342. *Galeopsis Ladanum* L. A Maros mellett mezőkön.

2350. *Stachys sylvatica* L. Görgényvid.: Felső-Fancsalon.

2385. *Teucrium Chamaedrys* L. Görgény: Rákóczyvár déli oldalán.

2432. *Soldanella montana* W. Görgényvid.: a Fancsal-tetején.

2385. *Chenopodium Bonus Henricus* L. Görgényvid.: a Bunyászán:

2522. *Rumex palustris* SM. A Görgényi réteken. 2524. *R. conglomeratus* MURR. Ú. o. és a Kereszthegyen! 2527. *R. obtusifolius* L. Görgény: réteken és a Kereszthegyen!

2563. *Daphne Mezereum* L. Görgényvid.: a Kereszthegyen, nedves helyeken. Borszék: a Kossuthkuttál és a Bükkhavason.

2602. *Euphorbia amygdaloides* L. Görgényvid.: a Fancsal-tetején, árnyékos helyeken.

2634. *Ulmus campestris* L. Görgény: Rákóczyvár.

2642. *Fagus sylvatica* L. Görgénytől Fancsalig erdőket alkot, Borszék! körül elszórtan.

2719. *Juniperus nana* W. Görgényvid.: a Fancsal tetején.

2729. *Abies alba* MILL. Görgényvid.: a Prislop patak mellett. Borszék. 2730. *A. excelsa* POIR. Görgény és Borszék! vidékén erdőket alkot.

2784. *Arum intermedium* SCHUR Görgény: Rákóczyvár éjsz. oldalán.

2785. *Calla palustris* L. Oláh Toplica és Mesterháza között a Maros kiöntéseiben.

2801. *Orchis maculata* L. Görgényvid.: az Üvegsürnél, a Magurán, a Kereszthegyen. Borszék!: a Bükkhavason.

2821. *Platanthera bifolia* RICH. Görgényvid.: a Prislop patak mellett. 2822. *P. montana* REICHENB. F. Görgényvid.: a Magurán.

2834. *Cephalanthera rubra* RICH. Görgényvid.: a Magurán. Borszék: a Kossuthkuttál árnyékos helyeken.

2838. *Epipactis rubiginosa* GAUD. Borszék: a Kossuthkuttál.

2844. *Neottia vulgaris* KOLBENH. Görgényvid.: az Üvegcsüri erdőkben.

2847. *Corallorrhiza innata* RBR. Borszék: a fenyvesek között.

2856. *Gladiolus imbricatus* L. Görgényvid.: az Üvegcsüri réteken.

2901. *Lilium Martagon* L. Görgény: Rákóczyvár.

2974. *Veratrum album* L. Görgényvid.: az Üvegcsüri réteken igen nagy mennyiségben.

3072. *Carex remota* L. Görgényvid.: a Felső-Fancsalon.

3118. *C. pallescens* L. Görgényvid.: Kereszthegy. 3140. *C. ampullacea* Good. Borszék, nedves helyeken!

3185. *Phleum pratense* L. A Maros mentén mindenütt réteken.

3247. *Deschampsia caespitosa* PB. Görgényvid.: Kereszthegy, Különckő.

3295. *Melica nutans* L. Borszék, réteken.

3411. *Equisetum silvaticum* L. Görgényvid.: a Fancsalon a Görgény vize mellett. Borszék, nedves helyeken. 3413. *E. palustre* L. Görgényvid.: a Fancsalon. 3414. *E. limosum* L. Borszék: a Kossuthkut árnyékos helyein. 3417. *E. hiemale* L. Görgényvid.: a Magurán.

3424. *Lycopodium Selago* L. Görgényvid.: a Fancsal tetején fenyves erdőkben, Kereszthegy. 3426. *L. annotinum* L. Görgényvid. fenyvesek között. 3430. *L. clavatum* L. Görgényvid.: a Magurán és a Kereszthegyen.

3440. *Polypodium vulgare* L. Görgényvid.: a Prislop patak melletti sziklákon és a Rákóczyvárnál. 3442. *P. Dryopteris* L. Görgényvid.: a Magurán. Borszék!: a Medvebarlangnál.

3446. *Woodsia ilvensis* RBR. A Maros melletti sziklákon: Ilvánál.

3448. γ *Aspidium angulare* KIT. Görgényvid.: a Fancsal tetején. 3452. *A. Filix mas* Sw. Görgényvid.: a Bunyásán, a Magurán, a Kereszthegy alján.

3459. *Cystopteris fragilis* BERNH. Görgény: a Rákóczyvárnál. Borszék!: a Medvebarlangnál.

3463. *Asplenium Filix femina* BERNH. Görgényvid.: a Magurán. 3365. *A. Trichomanes* L. Görgényvid.: a Prislop patak mellett, Rákóczyvár sziklák között, nedves helyeken, a Magurán és a Fancsal tetején. 3466. *A. viride* HUDS. Borszék!: a Medvebarlangnál. 3469. *A. Ruta muraria* L. Borszék. 3471. *A. septemtrionale* Sw. Görgényvid.: Fancsáltetején. Borszék: a Medvebarlangnál.

3472. *Scolopendrium officinarum* Sm. Görgényvid.: a Bu-nyásán.

3473. *Blechnum Spicant* Rora Görgényvid.: a Fancsal tetején.

KÖNYVISMERTETÉSEK.

Mittheilungen aus der zoologischen Station zu Neapel zugleich ein Repertorium für Mittelmeerkunde. Erster Band I. Heft mit 4 Tafeln und 4 Holzschnitten. Leipzig W. Engelmann 1878 p. I—VIII; 1—164. II. Heft mit 8 Tafeln. Leipzig W. Engelmann 1879. p. 165—355. 8°.

24] A ki az utolsó években Nápolyban volt, bizonyosan nagy élvezettel tartozkodott, a gyönyörű aquariumban, mely mint „zoologische Station“ a tudománynak is szolgálatokat tesz. ANTON DOHAN, kit minap a porosz kormány a Professor címmel díszített fel, az ösmeretes stettini entomolog fia jött azon jó gondolatra, hogy a világ legjobb helyeinek egyikén, a tengeri állatok tanulmányozására, minden csak kitehető előnyt és kényelmet nyújtson; hogy az állattani intézetben botanikusok is megfordultak azt mindenki természetesen fogja találni és ha így az intézet igazgatója a hivatalos folyóiratára kiteszi, hogy az a középtengerismeret egy repertoriuma, himondotta egyben, hogy abban növénytani dolgozatok is lelnek helyet; a terjedelmes előszóban különben bővebben indokolja D., hogy kiadványai a középtenger organikus életének felderítésére szolgálnak. Sajnálni kell, hogy D. nem változtatta meg most az állomás nevét (p.ú! biologiaira), mert így még mindig lesznek botanikusok, kik Nápolyban fordulván meg, ezen érdekes helyre nem mennek el.¹⁾ Az eddig megjelent két füzet a következő növénytani dolgozatokat tartalmazza: Ueber *Discosporangium* ein neues *Phaeosporocgenus* von P. FALKENBERG Tab. II. p. 54—66. Az új genus, illetőleg az egyetlen eddig ösmeretes új faj a *D. subtile* diagnosis (60. l.) németül van adva, nem hallgathatjuk el, nagy sajuálkozásunkat, hogy szerző ezen alkalmal a traditionális latin nyelv használatától eltért. Ez ellen nem lehet semminemű mentő indokot felhozni. — *Halosphaera*, eine neue Gattung grüner *Algen* aus dem Mittelmeer. Von Dr FR. SCHMITZ. Tab. III. p. 67—92. Ezen képződményeket, az állomáson dolgozók mint „punti verdi“-t ösmerik, S. ezen zöld pontokat beható vizsgálat alá

¹⁾ Különbén dolgozásra ott csak az nyerhet helyet, kinek kormánya egy bizonyos időre asztalt bérelt, egy asztalért évenként 1500 marka fizetendő, a dolgozók optikai eszközökön kívül mindent kapnak. A laboratorium jun. 20-tól aug. 20-ig szünetel.

vette, s habár az új genust constatálhatta, mégis fejlődését oly kevéssé észlelhette, hogy az új nemnek a régiekkel való rokonságát nem deríthette fel. — Die Meeres-Algen des Golfes von Neapel. Nach Beobachtungen in der Zool. Station während der Jahre 1877—1878 zusammen gestellt von P. FALKENBERG p. 218—277.

Grundzüge der Botanik. Repetitorium für Studierende der Naturwissenschaften und Medicin und Lehrbuch für polytechnische, land- und forstwirtschaftliche Lehranstalten. Von DR CHR. LUERSSEN Docenten der Botanik an der Universität Leipzig. Zweite Auflage. Mit 216 vom Verfasser auf Holz gezeichneten Abbildungen. Leipzig H. Haessel. 1879. 4 számozatl. 483 l. 8r. (l. MNL. I. 69—701)

25] A szerző nem emelte ki, hogy ezen második kiadás egy valóban bővített, pedig kár volt annyira szerény lenni. Ha már az első kiadás sok tekintetben elismerésünket kivívta, ezt ezen második még sokkal nagyobb mértékben érdemli meg; kétszer annyi ábrát tartalmaz, mint az első és az egész mű technikai kivitele is minden tekintetben megnyerő. Habár a munka egy és más részére nézve nem is osztjuk teljesen szerző eljárását, mindazonáltal azt az érdekelteknek a legmelegebben ajánlhatjuk.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Katechismus der Allgemeinen Botanik. Von Dr ERNST HALLIER, Prof. in Jena. Mit 95 in den Text gedruckten Abbildungen. Leipzig J. J. Weber 1879. XV. 267 pp. 8°.

26] HALLIER tudvalevőleg sok tekintetben, más álláspontot foglalt el, mint a többi most élő botanikus legnagyobb része, követői alig vannak, de azért szívósan ragaszkodik felfogásához. A ki HALLIER nézeteivel meg akar ismerkedni, előveheti ezen kátéját, mely nem a közönséges, hanem a HALLIER-féle növényattal ismerteti meg az olvasót.

Le monde des plantes avant l'apparition de l'homme par le Comte DE SAPORTA Correspondent de l'Institut. Avec 13 planches, dont 5 en couleur et 110 figures dans le texte. Paris G. Masson 1879. VIII. 416 pp. 8° maj.

27] A nagyon érdekes munkát, mely sok új nézpontot tartalmaz és mely szakembereknek, philosophusoknak és minden más mivel embernek van szánva, bizonyosan élvezettel fogják olvasni nálunk is. A szerző gróf GASTON DE SAPORTA, ki igen előkelő állást foglal el a phytopalaeontologok között, egy és más nézetét ugyan már

előbb közölte a „Revue des deux mondes“ és „La Nature“-ben, de az egész egyöntetűen összefoglalva most először jelent meg. A munka tartalma a következő: I. partie Les phénomènes et les théories I. La naissance de la vie et les premiers organismes terrestres 3—49 l. II. La théorie de l'évolution ou le transformisme 59—107 l. III. Les anciens climats 108—150 l. II partie Les périodes végétales 153—161 l. Les périodes végétales des époques primitive et secondaire. 1. Époque primordiale 162—170 l. 2. Ép. carbonifère 170—186 l. 3. Ép. secondaire ou mesophytique 187—196 l. 4. Ép. créacée à partir du cénomanién 196—206 l. II. Les périodes végétales de l'époque tertiaire. Notions préliminaires 207—211. l. i. Période paléocène 211—223 l. ii. Pér. éocène 223—245 l. iii. Pér. oligocène ou tóngrienne 275—300 l. iv. Pér. miocène 272. l. * Sous-pér. aquitanienne 275—300 l. ** Sous-pér. mollassique 300—314. l. v. Pér. pliocène 314—351 l. III. Vues générales sur l'ensemble des périodes 352—393 l.

Compendio della Flora italiana compilato per cura dei Professori V. CESATI G. PASSERINI, G. GIBELLI con un atlante di circa 100 tavole eseguite sopra disegni tratti dal vero per opera pel prof. GIBELLI. Milano Dott. F. Vallardi. Fasc. 23. Lex 8. (I MNL. I. 29 sk. 70 sk. II. 29, 95. III. 41 l.)

28] A *Compositák* szövege ezen füzetben befejeztetett és a *Dipsaceáké* megkezdett (I. *Pterocephalus*, II *Scabiosa*). A táblák *Convolvulaceae* (LX), *Asclepiadeae* (LXI) és *Compositae Cichoriaceae* (LXX) analysiseit tartalmazzák.

Die Obstbaumkrankheiten. Im Auftrage des Deutschen Pomologen-Vereins bearbeitet von Dr. PAUL SORAUER Dirigenten der pflanzenphysiologischen Versuchsstation am Kgl. Pomolog. Institut zu Proskau. Berlin Wiegandt, Hempel et Parey 1879. VIII. 204 pp. 8°

29] A szerző, ki a culturnövények betegségeiről egy meglehetősen hasznavehető kézikönyvet írt, most egy főképp gyakorlati célok-
nak szolgáló művecskét dolgozott ki a gyümölcsfák betegségeiről, az alapelvek nagyobbrészt ugyanazok maradtak, mint a nagyobb műben és az olcsó könyvecske egy jó tárgymutatóval van ellátva.

Le Guide du Botaniste herborisant. Conseils sur la récolte des plantes, la préparation des herbiers, l'exploration des stations de plantes phanérogames et les herborisations aux environs de Paris,

dans les Ardennes, la Bourgogne, le Doubs, la Provence, la Corse, le Languedoc, les Pyrénées, l'Isère, les Alpes, l'Auvergne, les Vosges, au bord de la Manche, de l'Océan et de la mer Méditerranée par M. BERNARD VERLOT Chef de l'École de botanique au Muséum d'histoire naturelle de Paris. Deuxième édition, revue et augmentée. Avec une introduction par M. NAUDIN Membre de l'Institut. Avec 32 figures intercalées dans le texte. Paris J. B. Baillière et fils 1879. XIV. 2 számoz. és 740 l 12 r.

30] Sokan ohajtanak egy oly könyvet birni, mely a növénygyűjtést részletesen tárgyalja és alig lesz egy bővebb és megbízhatóbb, mint a VERLOT-é, melynek címe már világosan mondja, mi található benne. A munka ötödik része: Herborisations dans les diverses régions de la France (321—734 l.) ugyan első sorban csak Franciaországban eszközlendő gyűjtéseknél becses, de a többi részek minden floristát kivétel nélkül érdekelnek. Azok tartalma röviden a következő: I. Généralités sur les plantes 1—15 l. II. Récolte préparation et dessiccation 16—171 l. III. Recherche des plantes 172—300 l. IV. Botanique fossile 301—320 l. Ezen igen becses fejezetet B. RENAULT a párisi Muséum d'histoire nat. aide-naturaliste-je írta. — A kryptogam részeket oly kiváló férfiak, mint NYLANDER, BORNET, E. BESCHERELLE stb. nézték át.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

TUDÓS TÁRSASÁGOK.

Magyar tud. akadémia III. oszt. ápril 21. ül. KLEIN GYULA „Ujabb adatok a tengeri moszatok krystalloidjairól.“ A tengeri moszatoknál legelőször CRAMER talált krystalloidokat ¹⁾ és pedig részint szinteleneket, részint carmin-vörösöket, mely utóbbiak a sejtek plasma-rétege és fala között is találtattak. CRAMER ezen krystalloidokata *Bornetia secundiflora*, *Callithamnion caudatum* és *C. seminudum* csak oly példányaiban találta, melyek hosszabb ideig konyhasó-oldatban vagy borszeszben tartattak, szárított példányokban pedig nem. Azért hajlandó is volt az általa hexagonal rhodosperminnek nevezett piros krystalloidokat mint utólagos, a borszesz és konyhasó-oldat behatása által keletkezett képződményeket tartani. Későbbben, 1867-ben, COHN ²⁾ az élő *Bornetiában* talált szintelen, octaéderalaku krystalloidokat, minőket már CRAMER is észlelt; 1871-ben pedig nekem sikerült a krystalloidok előjövételét néhány szárított *Florideában* kimutatni. ³⁾ Ugyan-

¹⁾ CRAMER Das Rhodospermin etc. Vierteljahresschrift der naturf. Gesellsch. in Zürich VII. (1862)

²⁾ Archiv f. mikrosk. Anatomie von M. SCHULTZE III. 24 l.

³⁾ KLEIN Néhány Floridea krystalloidjairól. M. t. Akad. értekez. 1871. XI. szám és Flora 1871. Nr. 11.

azon évben a magy. tud. Akadémia pártfogása és támogatása mellett Fiume vidékére rándulhattam és így alkalmam nyílt a tengeri moszatok krystalloidjaira vonatkozó vizsgálataimat folytathatni. A fiumei kirándulásom úgy a krystalloidok szempontjából, valamint más irányban is nem volt eredménytelen mint azt a fiumei kirándulásomról szóló jelentésem is bizonyítja. ⁴⁾ Ezen sikeres eredmény pedig különösen az által éretett el, hogy nem csupán a Fiumében gyűjtött, hanem minden rendelkezésemre álló moszatokat tettem vizsgálódásaim tárgyává. Az idézett előleges jelentésemben felhozott tárgyak közül ez alkalommal az újból több tengeri moszathoz talált krystalloidokat szándékozom részletesen tárgyalni és azon új adatokkal bővítve előadni, melyek jelentésében még nincsenek felemlítve. Azon moszatok, melyekben újabban találtam krystalloidokat, mind tengerben élők és részint zöld színűek, részint piros színűek vagyis *Florideák*; névszerint pedig a következők: a) zöld-színűek: 1. *Acetabularia mediterranea* LAMOUR., 2. *Bryopsis Balbisiana* LAMOUR., 3. *Codium Bursa* Ag., 4. *Cladophora prolifera* ROTH, 5. *Dasycladus claviformis* Ag.; b) *Florideák*: 6. *Callithamnion griffithsioides* SOLIER, 7. *Griffithsia heteromorpha* KÖTZ., 8. *G. parvula* KLEIN, 9. *G. Schousboei* MONT., 10. *G. setacea* Ag., 11. *Ceramium elegans* DUCL., 12. *Laurencia* sp. ? 13. *Polysiphonia purpurea* J. Ag., 14. *P. sanguinea* (Ag.) ZAN. 15. *P. funebris* DE NOTARIS. Ezekhez hozzáadva még azon *Florideák*-kat is, melyekben már eddig észleltettek krystalloidok, úgymint a 16. *Bornetia secundiflora* THURET, 17. *Callithamnion seminudum* Ag., 18. *Gongroceras pellucidum* KÖTZ., 19. *Griffithsianeapolitana* NAG. in litt. és 20. *G. barbata* Ag. fajokat, tehát összesen 20 moszatszfajnál, melyek 12 nembe tartoznak, ismeretesek a krystalloidok és így — tekintve a nemek számát és változatosságát — valószínű, hogy a tengeri moszatoknál általános jelenségek. Az *Acetabulariá*-nál a krystalloidok szabályosan kifejlődött hexaéderek; itt különben csak a nem-spórás példányoknál találhatók, azon példányokban pedig, melyekben a spórák már ki vannak fejlődve, hiányzanak és ez mutatja, hogy a spórák képződésénél használtatnak fel. A *Bryopsis* vastag tömlőiben aránylag igen nagy és számos krystalloidot lehet találni, melyek octaéderalakúak. A *Codium*-nál a krystalloidok szintén octaéderek melyek valószínűleg a quadratikus rendszerbe tartoznak, de különben nem igen nagyok és csak kisebb számban találhatók. A *Cladophora prolifera* — mely a tengerpartokon mindenütt igen gyakori — nagy sejtjeiben aránylag igen nagy krystalloidokat

⁴⁾ KLEIN Előleges jelentés stb. a m. t. Ak. értesítőjében XIV. évf. 7. sz. [bő kivonatát l. MNL I. 188. sk. I. SZERK.] és Flora 1877. Nr. 19 és 20.

tartalmaz és pedig néha meglepő nagy számban, a miért is különösnek látszik, hogy eddig még senki által nem vétettek észre. Alakra nézve ezen krystalloidok igen szabályos hexaéderek; az apróbbak szintelenek a nagyobbak pedig barna színűek, mely szín ezen moszat sejtfalainak színével megegyezik és annál sötétebb, minél nagyobbak a krystalloidok. Valószínű, hogy ezen szín eredeti, azaz a krystalloidok sajátos színe. A *Dasycladus* krystalloidjai, minden eddig a moszatoknál talált krystalloidok között a legnevezetesebbek, mert olyan sajátosság által tűnnek ki, mely eddig általában csak egy esetben ismeretes. Itt is hexaéderek és mint a *Cladophoránál* szintén barna színnel bírnak, mely hasonlóképen csak a nagyobbaknál lép fel és különben a krystalloidok nagysága szerinti árnyalatot is mutat. Azon sajátosság, mely miatt ezen moszat krystalloidjai különös említésre méltók a következőkben áll: majdnem minden krystalloidnál itt egy aránylag nagy, belső, világosabb, tehát kevésbé tömött és egy külső sötétebb, tehát tömöttebb részt találunk, sőt a legnagyobbaknál tisztán kifejlődött rétegzés észlelhető. A rétegek párhuzamosak és a krystalloid alakjával bírnak; a száraz krystalloidoknál nem láthatók, de víz hozzáadására a krystalloidok erősen felduzzadnak és a rétegek azonnal elötűnnek. Ez mutatja, hogy a rétegzés kifejlődése a krystalloid vízben való felduzzadásával összefügg. A krystalloidok tehát rétegekből állanak, melyek víz iránt különbözően viselkednek és ezen különbség csak a rétegek egyenetlen felduzzadási képességén alapulhat. Ezen észleletem egyszersmind új bizonyíték arra nézve, hogy a krystalloidok, bár külsőleg a tulajdonképeni jegecekhez igen hasonlók, belső szerkezetükre nézve azoktól mégis lényegesen eltérnek és inkább közel állanak a ugynevezett organisált testekhez, minők a keményítő-szemesék, a sejthártyák stb. A rétegzés különben úgy van kifejlődve, hogy ennek alapján az élő növényben képződő krystalloidokra nézve szintén az intussusceptio általi növekedést kell feltennünk. A *Callithamnion griffithsioides*, *Griffithsia heteromorpha* és *G. parvula* krystalloidjai egymással megegyeznek; mind a három moszatnál részint hatszögű táblácskák alakjában lépnek fel, részint pedig octaéder kinézésűek, melyek azonban hatszögű haránt-átmetszettel bírnak és így valószínű, hogy ezen három moszat krystalloidjai a hatszögös rendszerbe tartoznak. A *Griffithsia Schousboei* és *G. setaceánál* a krystalloidok octaéderalakúak és ugyanaz áll a *Ceramium elegans*, *Laurencia* sp. és *Polysiphoniák* krystalloidjaira nézve is. A felbontott krystalloidok vagy az élő moszatban észleltettek, vagy oly körülmények közt találtattak, hogy megengedhető azon következtetés, miszerint egyáltalában az élő moszatokban előfordulhatnak. Mindnyájan a sejtek belsejében lépnek fel és pedig mindig a fali bevonatként fellépő plosmán belül; az élő sejtben a plasma által körülvevett

vizszerű nedvben úszkálnak, a szárított moszatnál természetesen a plasmába látszanak beágyazva. Általános tulajdonságaikat illetve, fel-
említem, hogy mindnyájan szeszes jódoldat által sárgára festetnek
és a mellett kissé összezsugorodnak, hogy hígított káliklúgban erősen
felduzzadnak és végtére fel is oldódnak, valamint hogy vagy már
egyedül salétromsav, vagy ezen szer és káliklúg behatására sárgára
festetnek, tehát protein-anyagokból állnak és az imbibitio képesség-
gel bírnak, mi által egyszersmind az eddig ismert krystalloidokkal
megegyeznek. Élettani rendeltetésükre nézve ezen krystalloidok mint
ideiglenes tartalék-anyag tekintendők, mely bizonyos körülmények
között képződik és később a spóráképződés idejében, mikor a pro-
tein-anyagok nagyobb mennyiségben szükségeltetnek, tulajdonképeni
rendeltetésére adatik át, azaz a spórák képződésére használtatik fel,
mint azt az *Acetabularian*nál tett észleletem bizonyítja, a hol, mint
említve volt, a krystalloidok csak a nem-spórás példányoknál előfor-
dulnak. Azon krystalloidokon kívül, melyek az élő moszatokban elő-
fordulnak és mint az illető moszatok életműködésének képződményei
tekintendők, egyes *Florideáknál*, mint már fennebb említém, még más
krystalloidnemű testeket is lehet találni, de ezek csak utólag a mo-
szat elhaltával, bizonyos vizet vonzó szerek behatására keletkeznek.
Ezen krystalloidok egyszersmind szép carminvörös szinnel bírnak
és a sejten kívül is fellépnek. Azon krystalloidokra, melyek már az
élő moszatokban képződnek — miután a többi krystalloidokkal meg-
egyeznek — külön elnevezést használni nem szükséges, ellenben azon
krystalloidnemű testek jelölésére, melyek csak utólag egyes *Flori-
deáknál* bizonyos szerek behatása folytán keletkeznek, külön elne-
vezést használni ajánlatosnak mutatkozik és erre a már Cramer által
tágasabb értelemben használt rhodospermin elnevezést hozom aján-
latba, értve azalatt azon carminvörös krystalloidokat, melyek egyes
Florideáknál, csak azok elhaltánál bizonyos vizelvonzó szerek be-
hatására képződnek és a sejteken kívül is felléphetnek. A rhodosper-
min ismerete még sok tekintetben hiányos és azért becses egy ide vágó,
Cohn által tett észlelet, melyet szives engedelmével itt közölhetek.
Ő ugyanis a *Ceramium rubrum*ból görcsövi praeparatumot készített,
melynél a tárgyat egy félig tengervíz, félig glicerinből álló keverékbe
helyezte el és azután, mint szokásos, asphaltilakkal légzáróan elzárta.
Ezen praeparatumot később megvizsgálva kintant, hogy a sejtek pi-
ros tartalma, pompás karminvörös jegecekben kivált volt. Ezen je-
gecek többnyire a sejtek között, sőt szabadon a folyadékban a *Ce-
ranium* ágai között is találtattak és utóbbi helyen szabályosan ki-
fejlődött tük és oszlopok alakjában tűntek fel. Ezen jegecek ugyan
nincsenek közelebről megvizsgálva, de mindamellert májdnem bizo-
nyos, hogy a Cramer által észlelt ugynevezett hexagonal rhodosper-

minnel azonosak. Hasonló ide tartozó észleleteket magam is tettem egyes *Florideáknál*, és pedig részint borszesz- (*Peyssonelia*), részint szárított példányoknál (*Griffithsia* sp. és *Phlebothamnion versicolor*). Ezeknél a vörös tartalom szintén különböző nagyságu, rendszeren szögletes alakú rögökben volt kiválva, melyek a krystalloidok tulajdonságait mutatják és így valószínű szintén rhodospermin. Ezek után a rhodospermin teljesebb ismerete csak újabb vizsgálatoktól várható; ezen vizsgálatokat a legközelebbi kedvező alkalommal szándékozom végrehajtani. — BORBÁS VINCE „Floristicai adatok, különös tekintettel a hazai *Epilobiumok* és *rózsák* elterjedésére.“

Gesellschaft naturforschender Freunde Berlin. April 15. ül.
P. ASCHERSON „Beitrag zur Flora Aegyptens als Ergebniss seiner beiden Reisen nach den Oasen der Libyschen Wüste 1873/74 und 1876, sowie der des Dr. SCHWEINFURTH nach der Grossen Oase 1874“ (p. 39—53). Összesen 43 faj, melyek közül újak: *Ranunculus Guilelmi Jordani* ASCHS. (p. 40), *Pimpinella Schweinfurthii* ASCHS. (p. 43), *Ducrosia Ismaelis* ASCHS. (p. 44), *Aristida (Stipagrostis) Zittelii* ASCHS. (p. 48), *Trisetum? Rohlfstii* ASCHS. (p. 49), *Coprinus Jasmundianus* KALCHBR. (p. 52). (SB.n.F.)

BCU Cluj / Central University Library Cluj
HALÁLOZÁSOK.

ELISABETTA Contessa FIORINI-MAZZANTI (*Fiorinia* PARL. *Gramen*, *Mazzantia* MONT. *Fungus*) * Romáb. 1790. † u. o. 1879. apr. 23. előbb phanerogamokkal később mohok, penészek és algák tanulmányozásával foglalkozott és több ezekre vonatkozó értekezést írt.

THILO IRMISCH (*Irmischia* SCHLECHTEND. *Asclepiadea*, *Thiloa* EICHL. *Combretacea*) gymn tanár 64 év. koráb. † Sondershausenb 1879. apr. 28 jeles morpholog és florista, kinek majdnem százra menő értekezései a *Linnaea*, *Bot. Zeitung* és *Flora*-ban, a százszálai és brémai természettud. társulatok munkálataiban, a sondershauseni gymnasium programjában, vadászapokban vagy mint külön könyvek jelentek meg.

AUGUST HEINRICH RUDOLF GRISEBACH (*Grisebachia* KLOTZSCH, *Ericacea*) * Hannoverben 1814. apr. 17. † Göttingenben 1870. máj. 9. rövid szenvedés után. 1837-ben már magántanár volt a Göttingai egyetemnél. 1839. a Hannoveri kormány költségén Törökországba utazott és nevezetesen Bithynia, Thracia, Macedonia és Albániában kutatott. Ezen útját le is írta bőven (*Reise durch Rumelen und nach Brussa im Jahr 1839*. Götting. 1841. két köt.) és a gyűjtött növények ama nevezetes műben lettek feldolgozva, melyet egy honi nagy hírnevű botanikusunk, ki ugyanazon vidékeken járt, elragadtatással növénytani szentírásának nevezett el — a „*Spicilegium*

Florae rumelicae et bithynicae“-ben (II, Voll. Braunsch. 1843, 1844). 1841-b. rk. 1847. rendes tanár lett a Göttingai tud. egy. orvosi karánál. 1852. Erdélyt is futólag beutazta, SCHENK akkor Würzburgi, jelenleg Lipesei egyet. tanár, barátjával; az „Iter hungaricum a. 1852 susceptum. Beiträge zur Systematik der Ungarischen Flora“ (Wiegmann. Arch. f. Naturg. XVIII. (1852) p. 291—362), nemcsak az ezen uton gyűjtött, hanem a hazai botanikusoktól G.-ai közlött nővényekről is tartalmaz becses észrevételeket. Később is foglalkozott G. magyar növényekkel és különösen HEUFFELLEL, JANKAVAL, PANTOCSEKSEL gyakrabban is levelezett. Nagy érdemeket szerzett Európa és Közép- és Dél-Amerika florájának ismertetése körül, mint egyáltalában a legjelesebb most élő systematikuskok egyike volt. De legnagyobbak érdemei a növényföldrajz terén és a „Vegetation der Erde nach ihrer klimatischen Anordnung“ (két köt. Leipz. 1872.) a szó teljes értelmében egy classicus mű.

KITÜNTETÉSEK.

DR HAYNALD LAJOS kalocsai érseknek XIII. LEO pápa, marchese ANNIBALE D' OSSOLI nemes testőr által megküldötte a bibornoki capuciumot.

SZEMÉLYI HIREK.

O. BECCARI Új Guineából visszatért és már átvette a Firenzei növénytanú muzeum és növénykert igazgatását.

KINEVEZÉSEK.

GOTTFRIED HABERLANDT magát a Bécsi tud. egyet. mint az általános növénytan magántanára habilitálta.

A Dorpati növénykerti igazgató segédje WINKLER, a Sz. pétervári cs. növénykert első conservatorának lett kinevezve.

SZERKESZTŐI POSTA.

Dr—o—e. A MNL. III. 60. l csak annyi volt mondva — — — „ajánlanánk honi floristáinknak is, ha a virágok szineire ügyelnének és azokat esetleg az etikettekre is feljegyeznék.* Minden egyes ilyen észleletet csak úgy elszórtan a MNL.-ban közölni bizonyosan nem volna célhoz vezető. Összefüggő észleletek éveken át gyűjtve és lehetőleg gondosan feldolgozva, minden esetre szép eredményekhez vezetnének. De mily kényes ezen a téren valóban kiejegitöt mondani bizonyítja az, hogy a legjelesebb német dichogamista HERMANN MÜLLER, HILDEBRANDT munkája ismertetése alkalmával, sok más és nézetünk szerint praecisebb nézetet fejt ki. A mi az ön esetét illeti csodálkozom, hogy M.-ra hivatkozva azt állítja, miszerint a fehérvirágu Stachys palustris-t a literatúrában nem találta, pedig az nem valami kis nehezebben elérhető fűzetkében, vagy folyóiratban, hanem DÖLL kitünő „Flora von Baden“-je II. köt. 684. l. van felemlítve.